

З'їзди, конференції, наради

ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ АГРАРНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

16 серпня 2016 р. у Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» відбулася науково-практична конференція «Наукова спадщина професора М.І. Нижнього в сучасній економічній науці», присвячена 100-й річниці від дня його народження.

Микола Іванович Нижній народився 14 серпня 1916 р. у багатодітній селянській родині в селі Городище Шепетівського району (нині Хмельницької області). Після закінчення семирічки працював у колгоспі та навчався на робітфаці, а в 1934 р. вступив на агрономічний факультет Житомирського сільськогосподарського інституту. По закінченні інституту з відзнакою у 1939 р. був направлений на роботу в Житомирський обласний земельний відділ, звідки через кілька місяців роботи його призвали на строкову військову службу. Тут закінчив Київське військово-політичне училище і з вересня 1940 р. зарахований політруком роти 61-го стрілецького полку 45-ї Волинської Червонопрапорної стрілецької дивізії. З перших днів війни на фронті і вже через місяць після її початку, 22 липня 1941 р., був важко поранений у боях під м. Малин Житомирської області, проявивши при цьому героїзм, очоливши підрозділ після смерті командира й успішно відбивши кілька ворожих атак.

Після тривалого лікування та демобілізації у 1942–1943 рр. він працював в Алтайському краї (Росія), а в 1943 р., після звільнення Києва, Микола Іванович був відкликаний для роботи в системі Міністерства торгівлі України. У 1947 р. його направлено на роботу в сільськогосподарські органи, спочатку в Київський сільськогосподарський інститут, потім — до Ради у справах колгоспів Київської області, а з травня 1953 р. — в апарат Міністерства сільського господарства, де М.І. Нижній очолював Управління організації

і оплати праці в колгоспах, і саме звідси розпочав свій шлях як видатний вчений-економіст.

У вересні 1954 р. Микола Іванович вступив до аспірантури, у 1958 р. захистив кандидатську, а в 1972 р. — докторську дисертації, став засновником широковідомої наукової школи організації і оплати праці в Українському науково-дослідному інституті економіки і організації сільського господарства (нині Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»). Представниками цієї школи є академіки НААН Малік М.Й. і Лупенко Ю.О., доктори економічних наук Артеменко М.М., Зіновчук В.В., Зіновчук Н.В., Поліщук М.П., Червінська Л.П., кандидати економічних наук Вдовиченко М.Х., Дьома Д.І., Корчевський А.Г., Кушнір В.С., Пулім В.А. та ін. На основі наукових розробок вченого було захищено багато кандидатських і докторських дисертацій не лише в Україні, а й в республіках колишнього СРСР.

Під науковим і методичним керівництвом професора Нижнього М.І. було розроблено та впроваджено в сільському господарстві України авансовану і гарантовану оплату праці, систему нормування і тарифікації праці, оплату праці за кінцевими результатами, додаткову оплату праці та преміювання сільських трудівників, багато інших питань з організації оплати праці в галузі. Багато в чому завдяки його науковим розробкам істотно поліпшилося матеріальне благополуччя сільських родин, які майже цілий рік працювали «за трудовні», а після збирання врожаю «отоварювали» їх сільгосппродукцією, яку використовували для своїх потреб (у тому числі і продавали, щоб щось купити в магазинах). Причому, за розробками професора, гарантована оплата праці залишалася прив'язаною до кінцевих результатів виробництва, тобто більше отримували

там, де вищим був урожай, ефективність виробництва.

Значне місце у науковій спадщині Нижнього М.І. посідають принципи організації оплати праці в умовах колективного підприємства, де враховувалися й індивідуальні результати роботи, ув'язки оплати праці з результатами господарської діяльності колективних формувань (бригад, ферм, ланок, комплексів і т.д.). Завдяки професору Нижньому М.І. «свою» систему оплати праці отримали і керівники колгоспів: рівень їхнього заробітку був прив'язаний до валового доходу господарств, тобто був залежним від розміру отриманого річного прибутку і водночас від фонду оплати праці колгоспників.

Упродовж багатьох років під керівництвом і редакцією Миколи Івановича Нижнього розроблялися Рекомендації з оплати праці в колгоспах Української РСР (1964, 1966, 1971, 1977, 1982 рр.), які були настільною книгою кожного керівника й економіста всіх колгоспів країни, всіх вчених і викладачів, працівників сільськогосподарських органів, що займаються питаннями оплати праці в сільському господарстві. З усіх куточків країни до вченого зверталися колгоспники, керівники і фахівці за роз'ясненнями порядку оплати їх праці, вирішення конфліктних ситуацій, з пропозиціями щодо поліпшення існуючої системи матеріального стимулювання. Кожні наступні Рекомендації починалися з глибокого аналізу попередніх, а остаточний варіант проходив ретельну апробацію в усіх регіонах України. Про такі масштаби впровадження наукових розробок і нині можуть тільки мріяти багато вчених.

М.І. Нижній був одним із засновників уже згаданого УкрНДІ економіки і організації сільського господарства, який нещодавно (в липні ц.р.) відзначив 60-річчя від дня свого заснування. Разом з відомими вітчизняними вченими-агроекономістами І.Н. Романенком, І.І. Лукиновим, О.О. Сторожуком, П.Г. Дубіновим, А.Ф. Чайковським та ін. він формував і розвивав науковий потенціал цієї установи,

примножував її високий авторитет у сучасному науковому світі.

Відаючись науці, професор М.І. Нижній залишався всебічно обдарованою особистістю, високоавторитетним керівником, дуже активною людиною, мудрим наставником, цікавим співрозмовником. Ще зі студентських років він був непоганим музикантом і учасником інститутського духового оркестру, організатором та ентузіастом риболовлі, особливо зимової, неабияким шахістом, досить досвідченим садівником-аматором і т.д. Його учні та колеги мали можливість дізнатися від нього цікаві деталі нашого спільного минулого, причому з глибоким аналізом і кваліфікованими коментарями. Проживши довге і змістовне життя, на власні очі спостерігаючи жахи голодомору та світової війни, колективізацію, «будні» соціалістичного будівництва, перебудову і зародження ринкової економіки, маючи безцінний досвід військової служби, господарської та наукової роботи Микола Іванович завжди міг дати наймудрішу життєву пораду, підказати алгоритм дій, критично і доброзичливо оцінити роботу.

Про все це говорили учасники конференції, присвяченої пам'яті видатного вітчизняного вченого, зокрема академіки НААН Малік М.Й., Месель-Веселяк В.Я., Юрчишин В.В., доктори економічних наук Зіновчук В.В., Дієсперова В.С., Могильний А.Н., автор дисертаційного дослідження про наукову спадщину Нижнього М.І., кандидат історичних наук Чалаван В.А., колеги, учні та послідовники цієї, без перебільшення, великої людини.

Учасники конференції не лише відзначили вагомий внесок професора Нижнього М.І. у розвиток вітчизняної науки, а й були однастайні в тому, що основні положення його наукових праць зберігають актуальність і в нинішніх умовах, науковий напрям, якому присвятив усе своє наукове життя вчений, потребує подальших поглиблених досліджень, а збереження доброї пам'яті про великих українських учених, яким був професор Нижній М.І., сприятиме успішному розвитку української науки.

**В. Вергунов,
член-кореспондент НААН
Ю. Лупенко,
академік НААН**